

Paweł A. Leszczyński

Kwestie wyznaniowe na forum Rady Miasta Gorzowa Wlkp. V kadencji w latach 2006–2010

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 18, 161-178

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Paweł A. Leszczyński
Gorzów

Kwestie wyznaniowe na forum Rady Miasta Gorzowa Wlkp. V kadencji w latach 2006–2010

Rada gminy, a w przypadku Gorzowa Rada Miasta, jest organem uchwałodawczym podstawowej jednostki samorządu terytorialnego, jaką jest gmina. Określona jest w literaturze przedmiotu również mianem organu stanowiącego i kontrolnego. Jest ponadto istotnym w życiu lokalnych wspólnot samorządowych – wraz z wójtem (burmistrzem, prezydentem) organem władzy publicznej. Kwestie wyznaniowe czy szerzej światopoglądowe w życiu publicznym nie dotyczą wyłącznie szczybla centralnego struktury władzy, które zwykle się określać mianem stosunków „Państwo - Kościół”. Oprócz makroskali wiele kwestii związanych np. ze współpracą na polu pomocy społecznej ze związkami wyznaniowymi dotyczy właśnie mikroskali. Stąd można mówić o istnieniu płaszczyzny ujmowanej umownym określeniem „Ratusz - Katedra”. Są to niejednokrotnie relewantne dla spraw publicznych obszary obustronnej kooperacji w duchu art. 25 ust. 3 Konstytucji RP. Analizowany z tej perspektywy okres obejmuje V kadencję samorządu gminnego (liczoną od pierwszych po II wojnie św. demokratycznych wyborów do rad gmin z 27 maja 1990 r.), a zatem czas od 12 listopada 2006 r. do 12 listopada 2010 r.¹ Zarazem była to pierwsza pełna kadencja obecności polskich jednostek samorządu terytorialnego w systemie instytucjonalnym Unii Europejskiej.

Relacje między organami władzy publicznej w Polsce lokalnej, a zatem radami gmin (miast) oraz zarządami (w latach 1990–2002) a Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi zaczęły być kształtowane od reformy samorządowej 1990 r. Lata 90. XX wieku były ważne dla rozwinięcia szerokich sfer aktywności w warunkach wolnościowo-demokratycznych przez wiele podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, a w tej liczbie wspólnot religijnych. Przejawem tego w Gorzowie Wlkp. było poświęcenie 20 października 1995 r. nowo wybudowanej cerkwi prawosławnej z udziałem m.in. ówczesnego zwierzchnika Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego – Metropolity Bazylego². Tamta dekada obfitowała również w przykłady ożywionej debaty światopoglądowej w Radzie Miasta Gorzowa Wlkp. Miały one związek m.in. z inicjatywami znaczącej w pejzażu politycznym miasta tamtego okresu partii narodowo katolickiej – Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego. Dotyczyły one

1 Autor piastował w opisywanym okresie funkcję radnego Rady Miasta Gorzowa Wlkp. a zarazem jej wiceprzewodniczącego.

2 S. Dudra, *Z dziejów parafii Narodzenia Przenajświętszej Bogarodzicy w Gorzowie Wielkopolskim*, „Wiadomości Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego”, 2008, nr 11 (225), s. 17.

np. aktu zawierzenia Miasta Gorzowa Wlkp. Matce Boskiej Fatimskiej, co miało miejsce 1 czerwca 1996 r.³ (dokładnie na rok i jeden dzień przed wizytą Papieża Jana Pawła II w Gorzowie), sprzeciwu wobec organizacji targów ezoterycznych, ustawienia rzeźby „Sfinstera” czy odtworzeniem Studni Czarownic u zbiegu ulic Wełniany Rynek i Hawelańska.

W 1992 r. po opublikowaniu papieskiej bulli „Totus Tuus Poloniae Populus”, mocą której dokonano reorganizacji podziału na diecezje Kościoła Rzymskokatolickiego, w związku z utworzeniem nowej diecezji zielonogórsko-gorzowskiej, Gorzów Wlkp. przestał być siedzibą biskupa ordynariusza.

W 1997 r. na forum Rady Miasta doszło do polemiki na tle propozycji przyznania z budżetu miejskiego dotacji na modernizację kotłowni w prywatnej szkole – Katolickim Liceum św. Tomasza z Akwinu kosztem budowy kotłowni w budynku przewidzianym na siedzibę Gorzowskiej Wyższej Szkoły Zawodowej (dziś: PWSZ), której koszt wyceniono na 50 tys. zł⁴. W pewnym sensie był to spór zwolenników szkolnictwa publicznego z reprezentantami szkolnictwa prywatnego proveniencji konfesyjnej.

Na przełomie 1997/1998 pojawił się za sprawą m. in. ówczesnego proboszcza Katedry ks. Kanonika Stanisława Garncarza pomysł stałej lokalizacji na szczycie Schodów Donikąd – Krzyża Wdzięczności, upamiętniającego obecność rzymskokatolickiej administracji kościelnej od 1945 r. Spór dotyczył m. in. celowości dokonania zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscu, gdzie krzyż miał być usytuowany⁵.

Dnia 23 marca 1999 r. po raz pierwszy w historii miasta doszło do spotkania Oddziału Gorzowskiego Polskiej Rady Ekumenicznej, (który ukonstytuował się 17 października 1997 r.) z prezydentem Tadeuszem Jędrzejczakiem. Uczestniczyli w nim przedstawiciele Kościołów: Chrześcijan Baptystów, Ewangelicko-Augsburskiego, Ewangelicko-Reformowanego, Polskokatolickiego i Prawosławnego. Rozmawiano m.in. o wkładzie Kościołów w procesy pojednania między narodami Europy, a prezydent podzielił się wynikami rozmów z Ambasadorem Państwa Izrael – Yigalem Antebim na temat renowacji kirkutów. Z kolei w dniach 13 – 19 czerwca 1999 r. odbywał się Tydzień Modlitwy o Gorzów i z tej okazji zastępca Prezydenta Miasta Gorzowa Wlkp. Bogusław Andrzejczak przyjął delegację organizatorów tej imprezy z kościołów: Chrześcijan Baptystów, Ewangelicko-Augsburskiego i Zielonoświątkowego. Dnia 10 sierpnia 2001 r. miało miejsce drugie w historii spotkanie kościołów zrzeszonych w Oddziale Gorzowskim PRE z zastępcą Prezydenta i Przewodniczącym Rady Miasta. Tematyka obejmowała kwestie współpracy z instytucjami publicznymi miasta w sprawach charytatywno-opiekuńczych⁶.

3 P. Żytnicki, *Oświata i Kościół: Kuratorium Oświaty zaprasza na procesję*, „Gazeta Wyborcza” z 8 V 2008, s. 2.

4 J. Ampuła, *Samorządność w ... ogrzewaniu*, „Gazeta Lubuska” z 24 II 1997, s. 5.

5 A. Włodarczyk, *Krzyż pański z krzyżem*, „Gazeta Lubuska” z 3-4 I 1998, s. 12; zob. także wypowiedź ks. Wiesława Suchoraba, przewodniczącego Oddziału Gorzowskiego Polskiej Rady Ekumenicznej pt. *Znak jedności czy tryumfu?*, „Gazeta Wyborcza” z 26 II 1998, s. 1.

6 P. Leszczyński, *Samorządowy dialog z kościołami*, „Gorzowskie Wiadomości Samorządowe”, nr 12 (52), grudzień 2002, s. 13-14.

W styczniu 2002 r. proboszcz Parafii Katedralnej ks. S. Garncarz zarzucił prezydentowi Gorzowa naruszenie uczuć religijnych w związku z kolizją finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy z niedzielnym godzinnym rozkładem mszy, zważywszy na usytuowanie estrady na Starym Rynku w sąsiedztwie Katedry⁷. Miały miejsce – bazując na opinii gospodarza Katedry – immisje niematerialne w rozumieniu cywilnoprawnym.

Rada Miasta IV kadencji w 2006 r. podjęła uchwałę o udzieleniu dotacji w kwocie 283.301 zł dla Parafii Katedralnej (p. w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny) na dofinansowanie projektu realizowanego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego pod nazwą „Modernizacja i restauracja Katedry p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Gorzowie Wlkp.». Całkowity koszt projektu wynosił 1.866.438, 03 zł, a dotacja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosiła 75% wartości projektu – 1.399.828, 52 zł⁸.

W listopadzie 2006 r. doszło do spotkania prezydenta miasta z przedstawicielami dziewięciu kościołów chrześcijańskich – sześciu z Oddziału Gorzowskiego PRE (wyżej wymienione oraz Kościół Ewangelicko-Methodystyczny mający Zbór w Międzyrzeczu, który przystąpił do Oddziału we wrześniu 2006 r.) i trzech spoza Rady: Adwentystów Dnia Siódmego, Bożego w Chrystusie i Zielonoświątkowego. Było to pierwsze spotkanie w tak szerokiej formule.

W IV kadencji doszło też do finalizacji wniosków złożonych przez nierzymskokatolickie związki wyznaniowe w sprawie regulacji ich sytuacji własnościowej – do odpowiednich komisji regulacyjnych działających w strukturze Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. W trybie ugody zostały sfinalizowane wnioski gorzowskiego Zboru Kościoła Chrześcijan Baptystów⁹. W tamtym czasie pozostała otwarta jeszcze sprawa własności cmentarza żydowskiego.

W V kadencji samorządu gorzowskiego na początku 2007 r. Rada Miasta udzieliła dotacji celowej na prace konserwatorskie w Katedrze w kwocie 15 tys. zł, z powołaniem się na art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, art. 81 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i dwie uchwały Rady Miasta Gorzowa Wlkp. precyzujące zasady udzielania dotacji z budżetu miasta na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków woj. lubuskiego położonych w granicach administracyjnych miasta. Katedra została wpisana do rejestru zabytków pod numerem KOK – I – 1/76 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Dotacja

7 D. Barański, *Księży gniew*, „Gazeta Wyborcza” – Gorzów Wlkp. z 22 I 2002, s. 1.

8 Wcześniej, z budżetu miasta w 2000 r. dofinansowano remont zabytkowych organów Sauera w Katedrze kwotą 279.701 zł. Ponadto w 2003 r. przeznaczono 5.002 zł na wykonanie witrażu w kościele św. Stanisława Kostki oraz w tym samym roku kwotą 9.980 zł wsparto wykonanie iluminacji wieży kościelnej w kościele p. w. Chrystusa Króla. W roku 2006 przeznaczono 50.000 zł na prace restauratorskie na cmentarzu przy kościele p. w. Podwyższenia Krzyża Św. – na podstawie – odpowiedź T. Jędrzejczaka na interpelację radnych J. Antczaka, R. Bukartyka, P. Leszczyńskiego, Z. Żbikowskiego – znak WBR/FB/0057/1/08 z 4 IV 2008 r.

9 W czerwcu 1998 r. w tym samym trybie uregulowano sprawę gorzowskiej Parafii św. Trójcy Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego. Por. – A. Rosiak, *Święta ziemia. Spory o dawne nieruchomości kościołów*, „Gazeta Lubuska”, 30 XI 2001, s. 1 i 3.

została przeznaczona na konserwację zabytkowych drzwi bocznych w nawie południowej i bocznej oraz prace konserwatorskie przy polichromiach ściennych, malowaniu sklepień i konserwację podłogi pod ławkami¹⁰.

W maju 2007 r. Rada Miasta podjęła uchwałę w sprawie udzielenia bonifikaty od ceny sprzedaży nieruchomości w wysokości 99% od ceny 210.296 zł netto – na rzecz Parafii Rzymskokatolickiej p. w. Pierwszych Męczenników Polski, z przeznaczeniem na działalność sakralną. O działkę nr 409/31 stanowiącą plac Jana Pawła II wystąpiła rzeczona Parafia, wszelako dość dziwnie brzmią słowa zawarte w „Uzasadnieniu” do projektu tej uchwały, autoryzowane przez zastępcę Prezydenta Miasta Ewę Piekarcz – „Parafia z racji szczególnego stosunku do wartości chrześcijańskich gwarantuje utrzymanie tego placu jako terenu kultu religijnego i właściwe jego zagospodarowanie”. W tej sprawie – jak przy innych bonifikatach na rzecz osób prawnych kościołów i innych związków wyznaniowych znalazł zastosowanie art. 37 ust. 2 pkt. 10 oraz art. 68 ust. 1 pkt. 6 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. Powiada on, iż nieruchomość może być zbywana w drodze bezprzetargowej na rzecz związków wyznaniowych mających uregulowane stosunki z państwem na cele działalności sakralnej a od ustalonej ceny sprzedaży może być udzielana bonifikata – za uprzednią zgodą rady gminy (miasta). Jeżeli nabywca nieruchomości zbędzie ją lub wykorzysta na inne cele niż te, które uzasadniały udzielenie bonifikaty przed upływem 10 lat liczonych od dnia jej nabycia, jest wówczas zobowiązany do zwrotu kwoty równej udzielonej bonifikacie po jej waloryzacji¹¹.

W czerwcu 2007 r. Rada Miasta drogą uchwały zastosowała bonifikatę od ceny sprzedaży nieruchomości w wysokości 99% (pozostawiając do uiszczenia sumę 30.420 zł netto) dla Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Działka ta dotąd stanowiła własność miasta, a parafia zamierza na niej urządzić parking¹².

30 października 2007 r. Rada Miasta drogą uchwały zastosowała 99% bonifikatę od ceny sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. Kućki 1 na rzecz Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Pierwszych Męczenników Polski z przeznaczeniem na działalność oświatową i wychowawczą¹³. W projekcie tej uchwały przesłanej przez prezydenta do Rady Miasta proponowano 50% bonifikatę (wówczas do zapłaty byłaby kwota 540.550 zł) tak jak dotychczas przy sprzedaży nieruchomości przeznaczanych na cele oświatowe i wychowawcze, np. na rzecz Wyższej Szkoły Biznesu¹⁴. W trakcie dyskusji na sesji Rady Miasta kluby radnych Platformy Obywatelskiej i Prawa i Sprawiedliwości zaproponowały zamiast 50% bonifikatę 99%. Wywołało to polemikę; za tą poprawką optowało 13 radnych, 2 było przeciwnego zdania i 3 głosy wstrzymujące się. Całość projektu wraz z przegłosowaną poprawką poparło 16 radnych, 2 było przeciw i 1 głos wstrzymujący się¹⁵.

10 Projekt uchwały Rady Miasta Gorzowa Wlkp. – druk nr 79 – archiwum autora.

11 Projekt uchwały Rady Miasta Gorzowa Wlkp. – druk nr 175 „A” – archiwum autora.

12 Projekt uchwały Rady Miasta Gorzowa Wlkp. – druk nr 199 – archiwum autora.

13 Uchwała nr XXI/305/2007, „Monitor Miasta Gorzowa Wlkp.,” nr 12 (168) /2007, poz. 1180, s. 5-6.

14 Projekt uchwały Rady Miasta Gorzowa Wlkp. – druk nr 307 – archiwum autora.

15 *Protokół nr 21/2007 z XXI sesji Rady Miasta Gorzowa Wlkp. odbytej w dniu 30 października 2007 r.*, s. 13-16 – archiwum autora.

Na początku 2008 r. pojawiła się informacja o planach proboszczów budowy trzech nowych kościołów – na osiedlu Staszica, osiedlu Górczyn i w rejonie na południe od ul. Myśluborskiej, co wymaga odzwierciedlenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego¹⁶.

24 września 2008 r. uchwałą nr XL/678/2008 Rada Miasta udzieliła dotacji celowej Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Chrystusa Króla przy ul. Woskowej 1B na dofinansowanie remontu wieży kościoła wraz ze wzmocnieniem konstrukcji i wymianą pokrycia przy ul. Woskowej 1 w kwocie 640.177 zł¹⁷. Kościół jest wpisany do rejestru zabytków nr WKZ – I – 429/94 decyzją z dnia 18 listopada 1994 r.¹⁸.

W dniu 27 maja 2009 r. Rada Miasta uchwałą nr LIII/887/2009 udzieliła dotacji celowej diecezji zielonogórsko-gorzowskiej w kwocie 500.000 zł z przeznaczeniem na dofinansowanie wykonania remontu willi przy ul. 30 Stycznia 1 w zakresie konstrukcyjnego wzmocnienia posadowienia, wykonania izolacji przeciwwilgociowej oraz likwidacji destrukcji ścian piwnic i drenażu wokół budynku¹⁹. Willa została zbudowana przez Maxa i Roberta Bahrów w 1902 r., a została wpisana do rejestru zabytków decyzją L – 291/A z dnia 4 lipca 2008 r.²⁰

Dnia 28 października 2009 r. Rada Miasta podjęła uchwałę nr LXIV/1008/2009 w sprawie udzielenia bonifikaty od ceny sprzedaży nieruchomości w wysokości 99% a w kwocie 535.211 zł netto – na rzecz Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Najświętszego Zbawiciela z przeznaczeniem na działalność sakralną. Działka nr 1857/11 położona jest przy ul. Słowiańskiej²¹. Pierwotnie, przedłożenie projektu uchwały przewidywało 95% bonifikatę, jednakże w trakcie procedowania nad nim Komisja Budżetu i Finansów zaproponowała podwyższenie wartości bonifikaty do 99%. Radny Arkadiusz Marcinkiewicz (Klub PiS) w następujący sposób uzasadniał ten krok – „Stąd występuję, aby zwiększyć bonifikatę, bo temu księdzu budowniczemu, tak czy inaczej będzie trzeba pomóc. Wiadomo, że kościoły są budowane przede wszystkim z pieniędzy parafian, a parafianie mogą tego nie wytrzymać, stąd nasz gest i taka niewielka pomoc wobec tego przedsięwzięcia”. Za poprawką zwiększającą bonifikatę opowiedziało się 14 radnych, 7 było przeciw i 2 głosy wstrzymujące się. Całość projektu uchwały wraz z przegłosowaną poprawką poparło 15 radnych, przy 4 głosach przeciwnych i 3 wstrzymujących się²².

16 A. Brykner, *Budujemy nowe kościoły*, „Gazeta Wyborcza” – Gorzów Wlkp. z 12 II 2008, s. 3.

17 „Monitor Miasta Gorzowa Wlkp.”, nr 10 (180) /2008, poz. 1580, s. 23.

18 Projekt uchwały Rady Miasta Gorzowa Wlkp. – druk nr 693 – archiwum autora.

19 „Monitor Miasta Gorzowa Wlkp.”, nr 6 (187) /2009, poz. 1773, s. 27-28.

20 Projekt uchwały Rady Miasta Gorzowa Wlkp. – druk nr 918 – archiwum autora.

21 „Monitor Miasta Gorzowa Wlkp.”, nr 9 (190) /2009, poz. 1898, s. 56.

22 *Protokół nr 64/2009 z LXIV sesji Rady Miasta Gorzów Wlkp.. odbytej w dniu 28 października 2009, s. 50-2*. W związku z niekiedy zawężającą interpretacją zwrotu ustawowego o „kościółach i związkach wyznaniowych mających uregulowane stosunki z państwem” przez niektóre jednostki samorządu terytorialnego, należy podkreślić, iż owa regulacja nie materializuje się wyłącznie drogą odrębną ustawy o stosunku państwa do danej wspólnoty religijnej, ale też przez sam fakt wpisu do działu A Rejestru związków wyznaniowych, prowadzonego przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych. Wynika to także z art. 25 ust. 1 Konstytucji RP

Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu, reprezentowany przez pełnomocnika Bartosza Matuszewskiego, wystąpił z wnioskiem o bezprzetargowy najem lokalu użytkowego z przeznaczeniem na cele wyznaniowe – na I piętrze w budynku przy ul. Bohaterów Westerplatte 10. Celem Związku jest praktyka i studiowanie nauk Buddy i zachowanie buddyjskiego dziedzictwa kulturowego²³. Wniosek ten został pozytywnie zaopiniowany przez Komisję Gospodarki i Rozwoju Rady Miasta – 5 głosów za, 1 głos wstrzymujący się reprezentantki PiS. W dniu 30 czerwca 2010 r. Rada Miasta uchwałą nr LXXVII/1200/2010 wyraziła zgodę na odstąpienie od obowiązku przetargowego trybu zawarcia umowy najmu lokalu użytkowego²⁴.

W dniu 18 stycznia 2010 r. pastor zboru „Hosanna” Kościoła Zielonoświątkowego – Stanisław Cieślak skierował do Wydziału Gospodarki Nieruchomościami pismo znak L.Dz.02/UM/10 w sprawie zainteresowania kupnem pięciu działek będących własnością komunalną, a zapewniających dojazd do nieruchomości zabudowanej budynkiem przy ul. Sienkiewicza 9b, gdzie znajduje się siedziba zboru. Warunkiem dojścia do skutku transakcji była prośba o 99% bonifikatę przy zakupie²⁵. Konsekwencją rozmów w tej sprawie była uchwała Rady Miasta nr LXXX/1230/2010 z 25 sierpnia 2010 r. w sprawie wyrażenia zgody na udzielenie bonifikaty od ceny sprzedaży nieruchomości dla Kościoła Zielonoświątkowego – Zbór „Hosanna” z przeznaczeniem na działalność sakralną – w wysokości 99%²⁶.

Dnia 29 września 2010 r. Rada Miasta podjęła uchwałę nr LXXXII/1274/2010 w sprawie wyrażenia zgody na udzielenie bonifikaty od ceny sprzedaży nieruchomości w wysokości 99% na rzecz Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Pierwszych Męczenników Polski, położonej przy placu Jana Pawła II²⁷. Za podjęciem uchwały było 12 radnych, 4 przeciw, przy braku głosów wstrzymujących się.

Od wielu lat problemy lokalowe ma gorzowski zbór Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego. Już w 1986 r. kierownik Wydziału Spraw Lokalowych Urzędu Miejskiego, a następnie sam ówczesny prezydent Krzysztof Spychaj odpowiedzieli odmownie kościołowi, tłumacząc to brakiem wolnych lokali użytkowych²⁸. Dopiero w dniu 27 października 1988 r. została wydana decyzja o przydziale lokalu użytkowego znak SL. II – 8175/24/88 przy ul. Świerczewskiego 16/1 z przeznaczeniem na miejsce kultu dla kościoła. Jednakże 16 listopada 1988 r. została wydana nowa decyzja zmieniająca lokalizację na ul. Wał Okrężny 7/3²⁹. Tu też przez pewien czas znajdowała się siedziba zboru. Lokalizacja ta (bezpośrednio przy jednej z najważniejszych dróg) nie była adekwatna do potrzeb zboru i tylko tymczasowo rozwiązywała

23 Projekt uchwały Rady Miasta Gorzowa Wlkp., druk nr 1217 – archiwum autora.

24 „Monitor Miasta Gorzowa Wlkp.”, nr 5(195) 2010, poz. 2083, s. 56-7.

25 Pismo ks. Prezbitera Stanisława Cieślara, pastora Zboru „Hosanna” Kościoła Zielonoświątkowego, znak L. Dz. 02/UM/10 z 18 I 2010 r. – kopia w archiwum autora.

26 „Monitor Miasta Gorzowa Wlkp.”, nr 6 (196) /2010, poz. 2064, s. 20-21.

27 „Monitor Miasta Gorzowa Wlkp.”, nr 7 (197) /2010, poz. 2113, s. 24-25.

28 Pismo kierownika Wydziału Spraw Lokalowych Barbary Krzemień do Zjednoczenia Zachodniego Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Poznaniu znak SL. II – 8175/147/85 z dnia 14 IV 1986; pismo Prezydenta Miasta Gorzowa Wlkp. Krzysztofa Spychaja do sekretarza Kościoła Adwentystów D. S. Zarząd Centralny (bez podania personaliów), znak SL. - II – 8175/147/86 z dnia 22 IX 1986 – kopie obu pism w archiwum autora.

29 Kopie obu decyzji – w archiwum autora.

problem. Kościół starał się o objęcie w użytkowanie wieczyste obiektu przy ul. 30 Stycznia 15, jednakże, zważywszy na lokalizację w nim Klubu Studenckiego i Małej Sceny Teatru, dążenia te nie zostały zwieńczone sukcesem. W dniu 27 stycznia 1992 r. przewodniczący zarządu diecezji zachodniej KADS Franciszek Pellowski wystąpił z pismem do Zarządu Miasta Gorzowa Wlkp.³⁰ o nieodpłatne przekazanie budynku przy ul. Wał Orężny 7 na rzecz kościoła – celem dokonania kapitalnego remontu obiektu – w związku z wcześniejszą decyzją kierownika Wydziału Urbanistyki i Architektury o przeznaczeniu obiektu do rozbiórki albo przekazania inwestorowi gotowemu do przeprowadzenia remontu. Argumentował przy tym, iż taki krok byłby pewnego rodzaju rekompensatą za obiekt przy ul. 30 Stycznia 15, będący do 1945 r. własnością niemieckiej adwentystycznej gminy wyznaniowej. Po 1945 r. został on przejęty przez Skarb Państwa. Pismem znak RPiIM/G.II.7125/29/92 z dnia 7 lutego 1992 r. kierownik Oddziału Geodezji i Gospodarki Gruntami Wydziału Rozwoju Przestrzennego i Inwestycji Miejskich Kazimierz Dąbrowski poinformował o negatywnym stanowisku Zarządu Miasta, gdyż budynek nie posiadał stałej lokalizacji, ponieważ w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego teren ów został przeznaczony pod modernizację węzła komunikacyjnego³¹. Od tego też roku gorzowski zbor – wobec wyżej zarysowanej perspektywy – ponownie czyni starania o nową lokalizację. Aktualnie ma swoją siedzibę przy ul. Jagiełły 5. Sprawa ta miała swój dalszy tok w trakcie V kadencji samorządu gorzowskiego. W dniu 16 lipca 2009 r. pastor Stanisław Sowa – duchowny starszy kościoła, skierował pisma do prezydenta miasta o nową lokalizację dla potrzeb kultowych i aktywności społecznej zboru (kursy antynikotynowe, dystrybucja odzieży i żywności dla najuboższych). Wydział Gospodarki Nieruchomościami Urzędu Miasta zaproponował lokal przy ul. Łokietka 29, gdzie mieścił się wówczas Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów – na zasadzie wspólnego użytkowania świetlicy. Zważywszy na to, iż propozycja ta nie wychodziła naprzeciw adekwatnym do miejsca kultu potrzebom, pastor Stanisław Sowa pismem z 1 września 2009 r. odmówił w imieniu zboru przyjęcia rzeczony lokalizacji³². Sprawa ta była przedmiotem spotkania wiceprzewodniczącego Rady Miasta Pawła Leszczyńskiego z: Andrzejem Sicińskim, pastorem, członkiem Zarządu Centralnego Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego i doradcą Kościoła do spraw wolności religijnej, pastorem Ryszardem Jankowskim, przewodniczącym zarządu diecezji zachodniej kościoła, do którego należy zbor gorzowski oraz z pastorem Stanisławem Sową z tutejszego zboru. Jednym ze skutków spotkania była wizyta pastora Sowy i wiceprzewodniczącego Rady Miasta u dyrektora Wydziału Gospodarki Nieruchomościami Barbary Napiórkowskiej w dniu 6 kwietnia 2010 r. W jej wyniku ustalono, iż będzie poszukiwana nowa, adekwatna do potrzeb gorzowskiego Kościoła Adwentystów lokalizacja, co jest uwarunkowane zmianami w dotychczasowych lokalach użytkowych będących w gestii miasta.

30 Kolegialny organ wykonawczy gminy funkcjonujący w latach 1990–2002 na podstawie ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym, zmienionej następnie na ustawę o samorządzie gminnym.

31 Kopie obu pism – w archiwum autora.

32 Tamże.

10 sierpnia 2009 r. proboszcz Parafii Prawosławnej ks. Bazyli Michalczuk, zwrócił się do prezydenta miasta z prośbą o rozważenie możliwości dofinansowania postawienia więźby dachowej na dzwonnicy oraz zakupu trzeciego dzwonu. Inwestycja ta dotąd była realizowana ze środków parafian. Dnia 26 sierpnia 2009 r. prezydent udzielił odpowiedzi pismem znak WIN. I. WŻ. 2214/733/09, w którym stwierdził, iż samorząd lokalny nie może udzielić owego wsparcia, ze względu na to, iż cerkiew gorzowska nie jest obiektem wpisanym do rejestru zabytków i zasugerował skierowanie w tej sprawie wniosku do Funduszu Kościelnego funkcjonującego w ramach MSWiA³³.

Dnia 14 lipca 2009 r. istniejący w Gorzowie od 2003 r. Kościół Boży w Polsce – Centrum Chrześcijańskie „Obfite Życie” zwrócił się do prezydenta miasta o przekazanie lokalu bądź obiektu na cele działalności sakralnej. Wniosek ten został zaopiniowany negatywnie na posiedzeniu kolegium prezydenta 31 lipca 2009 r., a 13 sierpnia tegoż roku zastępca Prezydenta E. Piekarcz pismem znak WGN. II. 7144/156/09 udzieliła odpowiedzi odmownej z powołaniem się na ustawę o gospodarce nieruchomościami i uchwałę Rady Miasta z 21 marca 2007 r. nr VIII/97/2007 w sprawie zasad gospodarowania lokalami użytkowymi³⁴.

W V kadencji samorządu gorzowskiego nie została sfinalizowana sprawa utworzenia nawierzchni drogi należącej do miasta, a przylegającej do nieruchomości, na terenie której znajduje się gorzowska kaplica luterańska, w sąsiedztwie parku Kopernika. Parafia wielokrotnie kierowała w tej sprawie wnioski do projektów uchwał budżetowych miasta na kolejne lata, ale bez reakcji ze strony prezydenta i odpowiednich wydziałów, polegającej na realizacji rzeczonyj inwestycji. Sprawa jest istotna także w kontekście dorocznej uroczystości składania wiązanek kwiatów pod pobliską tablicą upamiętniającą dawnych mieszkańców Landsbergu, pochowanych na byłym cmentarzu ewangelickim. Odbywa się to 30 stycznia każdego roku w ramach Gorzowskich Dni Pamięci i Pojednania z udziałem prezydenta i delegacji landsberczan, dawnych niemieckich mieszkańców miasta. Panujące wówczas warunki pogodowe uniemożliwiają właściwe poruszanie się pojazdami mechanicznymi właśnie na skutek braku utwardzonej nawierzchni.

Obszarem największych i owocnych interakcji między organami wykonawczymi i uchwałodawczymi jednostek samorządu terytorialnego a osobami prawnymi kościołów i innych związków wyznaniowych jest sfera charytatywno-opiekuńcza. Tu również, szczególnie w kontekście transformacji społeczno-ekonomicznej odnajdują swoje cele, zarówno stowarzyszenia świeckie, jak i np. parafie czy zbory³⁵.

Na podstawie § 10 Statutu utworzonego w 1999 r. Gorzowskiego Centrum Pomocy Rodzinie i Polityki Społecznej Centrum w zakresie realizacji zadań gminy i powiatu (a Gorzów Wlkp. jest miastem na prawach powiatu) w dziedzinie polityki społecznej współdziała z podmiotami pozarządowymi, w tym z kościołem i innymi związkami wyznaniowymi. Na początku V kadencji samorządu GCPRIPS współ-

33 Tamże.

34 Tamże.

35 Zob. E. Firlit, *Parafia rzymskokatolicka w Polsce w okresie transformacji systemowej (studium socjologiczne)*, Warszawa 1998.

pracowało m. in. ze Stowarzyszeniem CARITAS diecezji zielonogórsko-gorzowskiej, w zakresie m. in. dwóch świetlic socjoterapeutycznych przy ul. Brackiej 7 i Mieszka I 59, gdzie służy doradztwem w kwestiach realizacji zadań wychowawczych świetlicy, pomocy w opracowywaniu wniosków o dofinansowanie ich działalności ze środków przeciwalkoholowych, będących w gestii prezydenta. Świetlice te współpracują z regionami opiekuńczymi GCPRIPS w sprawach kwalifikacji dzieci do świetlic, wypoczynku letniego i dofinansowania akcji dożywiania. Centrum współpracowało też z Chrześcijańską Wspólnotą „Górna Izba” w zakresie kwalifikacji dzieci na kolonie, obozy sportowe, zajęcia z języka angielskiego – z najuboższych rodzin – prowadzone przez wolontariuszy ze Stanów Zjednoczonych. Pracownicy socjalni pomogli także w kwalifikacji dzieci do realizowanego przez wspólnotę ze środków Fundacji Batorego programu „Starszy Brat – Starsza Siostra”. W akcjach dożywiania dzieci i młodzieży w świetlicach socjoterapeutycznych w latach 2006 – 2007 brały udział: Parafialny Zespół CARITAS ul. Mieszka I 59, Parafialny Zespół CARITAS ul. Bracka 7, Koło Parafialnego Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej i Kościół Chrześcijan Baptystów³⁶.

Istotne mechanizmy kooperacji z wyznaniowymi osobami prawnymi i organizacjami pozarządowymi, które są z nimi powiązane, zawierają uchwalane przez Radę Miasta roczne Programy Współpracy Miasta Gorzowa Wlkp. z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w związku z dyspozycją art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie³⁷.

Również w Sprawozdaniu z działalności GCPRIPS za rok 2008, przekazanym przewodniczącej Rady Miasta Gorzowa Wlkp. przez prezydenta pismem przewodnim znak PMB. II. 0718/II/946/09 z 12 maja 2009 r., znajdujemy informacje o współpracy Centrum ze wspólnotami religijnymi w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży w świetlicach socjoterapeutycznych w Wiśle przez Kościół Chrześcijan Baptystów czy też związane z nim stowarzyszenie Royal Rangers Polska – Szczep 4³⁸. Spośród Kościołów nierzyskokatolickich stale współpracujących z GCPR i PS należy wymienić: Kościół Chrześcijan Baptystów, Chrześcijańską Wspólnotę „Górna Izba”, Kościół Zielonoświątkowy – Zbór „Hosanna” (Akcja Humanitarna „Życie”) i Kościół Adwentystów Dnia Siódmego.

Wychodząc naprzeciw postulatom środowisk katolickich, w tym Stowarzyszenia Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystiana, które przedłożyło ten pomysł – Rada Miasta uchwałą nr XLV/767/2008 z 17 grudnia 2008 r. proklamowała rok 2009 – „Rokiem Rodziny”.

Formą wsparcia władz komunalnych dla osób prawnych prowadzących działalność charytatywną jest możliwość obniżenia przez prezydenta minimalnej stawki czynszu netto za najem lokalu użytkowego, po uzyskaniu pozytywnej opinii Komisji Gospodarki i Rozwoju Rady Miasta. Podstawę prawną po temu daje przywołany wyżej akt prawa miejscowego, którym jest uchwała w sprawie zasad gospodarowa-

36 Odpowiedź T. Jędrzejczaka na interpelację radnego P. Leszczyńskiego, znak GCPR i PS – 0057/2/2007 z 15 X 2007 r., s. 1-2, kopia w archiwum autora.

37 Dostępne w Biuletynie Informacji Publicznej na oficjalnej stronie internetowej miasta.

38 Kopia pisma przewodniego i sprawozdania w archiwum autora.

nia lokalami użytkowymi. Na tej podstawie komisja m.in. zaopiniowała pozytywnie wniosek Kościoła Chrześcijan Baptystów dotyczący lokalu przy ul. Słonecznej 50-51, gdzie prowadzona jest działalność charytatywna. Miało to miejsce 26 października 2009 r. Analogicznie postąpiła komisja m. in. w sprawie wniosku CARITAS Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej o obniżenie stawki czynszu na najem lokalu przy ul. Towarowej 9; stało się tak w dniu 14 grudnia 2009 r.

Również w roku 2010 podmioty konfesyjne uczestniczyły w realizacji programów przeciwdziałających uzależnieniom: np. Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Józefa uczestniczyła w działaniu, jakim była profilaktyka uzależnień około 200-osobowej grupy młodzieży z Gorzowa uczestniczącej w spotkaniu młodzieży „Niniwa”, a stowarzyszenie Royal Rangers Polska zorganizowało dla 36 osób obóz z elementami skautingu pod nazwą „Wielkie Igrzyska”³⁹.

We wrześniu 2010 r. pastor Kościoła Zielonoświątkowego Stanisław Cieślar zwrócił się do prezydenta miasta z propozycją poprowadzenia przez związaną z jego kościołem Akcję Humanitarną „Życie” noclegowni dla bezdomnych kobiet, po przedstawieniu przez władze miasta konkretnych propozycji lokalowych w tym względzie. Warto zaznaczyć, iż GCPRiPS wskazało brak noclegowni dla bezdomnych kobiet w Gorzowie jako jeden z najistotniejszych problemów w odniesieniu do zjawiska bezdomności.

Innym obszarem współpracy jednostek samorządu terytorialnego ze wspólnymi religijnymi i ich organizacjami (np. stowarzyszeniami) są kwestie edukacyjne, związane np. z dotowaniem z budżetu miasta niepublicznych szkół i placówek oświatowych. W roku 2009, dotację podmiotową na wydatki bieżące otrzymały następujące podmioty o profilu wyznaniowym: Szkoła Podstawowa Katolickiego Stowarzyszenia Wychowawców (427.939 zł), Szkoła Podstawowa Katolickiego Stowarzyszenia Wychowawców – oddział „0” (11.132 zł), Gimnazjum Katolickiego Stowarzyszenia Wychowawców (219.678 zł), Szkoła Podstawowa św. Piusa X (365.912 zł), Szkoła Podstawowa Św. Piusa X Oddział „0” (7.424 zł), Katolickie Gimnazjum im. Jana Pawła II (39.328 zł), Przedszkole Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo (238.902 zł), Katolickie Gimnazjum św. Tomasza z Akwinu (299.047 zł), Katolickie Liceum św. Tomasza z Akwinu (382.298 zł)⁴⁰.

Dnia 31 marca 2010 r. Rada Miasta podjęła uchwałę nr LXX/1104/2010 – w sprawie trybu udzielania i rozliczania dotacji dla niepublicznych szkół i placówek oświatowych prowadzonych na terenie Miasta Gorzowa Wlkp. przez osoby prawne lub fizyczne oraz trybu i zakresu kontroli prawidłowości ich wykorzystania⁴¹.

Inne kwestie natury światopoglądowej, na które mają wpływ władze lokalne, to np. w kontekście szkół publicznych dostępność nauczania etyki. Od roku szkolnego 2003/04 zajęcia z przedmiotu „etyka” są realizowane w Liceum Plastycznym, korzystało z niego 23 uczniów, w roku szkolnym 2004/05 – 15, 2005/06 – 25, 2006/07 – 15.

39 Na podstawie: *Działania Miasta w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom – na przykładzie 2010 r.*, materiał analityczny Wydziału Spraw Społecznych Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp., b. d.

40 Odpowiedź prezydenta T. Jędrzejczaka na interpelację radnego P. Leszczyńskiego, znak WED. I. MB. 0057 – 3/2010 z 9 IV 2010 r., kopia w archiwum autora.

41 „Monitor Miasta Gorzowa Wlkp.”, nr 3(193)/2010, poz.2007, s. 5-7.

W roku szkolnym 2007/08 do II Liceum Ogólnokształcącego wpłynęły 23 wnioski w sprawie zorganizowania lekcji etyki, a do Liceum Plastycznego – 37. W analogicznym roku szkolnym zatrudnionych było dwóch nauczycieli tego przedmiotu, a realizowanych było łącznie 6 godzin tygodniowo lekcji etyki⁴². W roku szkolnym 2009/10 wolę pobierania lekcji etyki w gorzowskich szkołach ponadgimnazjalnych zadeklarowało 92 uczniów względnie rodziców. Były one prowadzone w dwóch placówkach oświatowych: Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 2 i w Liceum Plastycznym, a od semestru letniego także w IV Liceum Ogólnokształcącym. Szkoły wskazywały na różne formy zbierania deklaracji o woli pobierania względnie niepobierania lekcji religii – w czasie zebrań rodziców, indywidualnych spotkań wychowawcy i ucznia. W trakcie zebrań z rodzicami deklaracje były składane indywidualnie lub w zaklejonych kopertach⁴³. W roku szkolnym 2010/11 deklarację nauki etyki zadeklarowało 94 uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 2 uczniów względnie rodziców szkół gimnazjalnych oraz 2 uczniów względnie rodziców szkół podstawowych. Nauczanie prowadzone jest w ZSO nr 2(8 uczniów), w Liceum Plastycznym (49 uczniów) i w IV LO (31 uczniów). Dodać warto, iż w roku szkolnym 2010/11 funkcjonują trzy punkty katechetyczne, w których uczniowie pobierają lekcje religii innych wyznań – punkt katechetyczny w ramach Parafii Prawosławnej (2 godziny tygodniowo lekcji religii) – 6 uczniów szkół podstawowych i gimnazjum; przy Parafii Ewangelicko – Augsburgskiej św. Trójcy przy ul. Obotryckiej 6 (4 godziny tygodniowo lekcji religii dla dwóch grup wiekowych) – 8 uczniów szkół podstawowych i ponadgimnazjalnych oraz przy Parafii Grekokatolickiej p.w. św. Józefata przy ul. Warszawskiej 202 (2 godziny tygodniowo lekcji religii obrządku ukraińsko-bizantyjskiego) – 7 uczniów szkół podstawowych i gimnazjum⁴⁴.

Sprawą, która pod koniec V kadencji Rady Miasta wywołała spory natury prawnej, było ustanowienie tragicznie zmarłego Biskupa – Ordynariusza Diecezji Gorzowskiej Wilhelma Pluty – patronem miasta Gorzowa. Na początku 2 grudnia 2009 r. grupa radnych (z klubu PO i PiS) skierowała do przewodniczącej Rady Miasta wnioski w sprawie ustanowienia roku 2010 – Rokiem Biskupa Wilhelma Pluty i rokiem dążenia do jedności i zgody, zawierający projekt uchwały wraz z uzasadnieniem⁴⁵. Projekt ten zawierał bardzo ogólną postawę prawną wywiedzioną z zadania publicznego, jakim jest polityka prorodzinna (art. 18 ust. 1 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym w związku z art. 7 ust. 1 pkt. 16 tejże). W przedłożeniu zabrakło propozycji konkretnych działań popularyzatorskich. W dyskusji nad projektem na posiedzeniu Komisji Spraw Społecznych Rady Miasta jej przewodniczący

42 Odpowiedź prezydenta T. Jędrzejczaka na interpelację radnego P. Leszczyńskiego, znak WED. I. JJ. 0057 – 10/07 z 1 X 2007 r., kopia w archiwum autora; zobacz też P. Żytnicki, *Etykę w szkołach wywalczyć muszą uczniowie*, „Gazeta Wyborcza” Zielona Góra – Gorzów, 29 VIII 2007, s. 1.

43 Odpowiedź prezydenta T. Jędrzejczaka na interpelację radnego P. Leszczyńskiego, znak WED. I. SC. 0057 – 8/09 z dnia 12 X 2009 r., kopia w archiwum autora; zob. Ł. Woźnicki, *Więcej nauczycieli etyki*, „Gazeta Wyborcza” Zielona Góra – Gorzów Wlkp., 21 XI 2009, s. 3.

44 Odpowiedź prezydenta T. Jędrzejczaka na interpelację radnego P. Leszczyńskiego, znak WED. I. JW. 0057 – 7/10 z dnia 7 X 2010 r., kopia w archiwum autora; zob. A. Drzewiecka, *Dlaczego szkoła boi się etyki*, „Gazeta Wyborcza” Zielona Góra – Gorzów Wlkp., 29 VI 2010, s. 2.

45 Projekt uchwały Rady Miasta Gorzowa Wlkp. – druk nr 1093 – archiwum autora. Wcześniej rok 2010 został ogłoszony Rokiem Biskupa Pluty na mocy uchwały Sejmiku Województwa Lubuskiego.

Roman Bukartyk podniósł brak skonsultowania projektu z Biskupem Ordynariuszem Zielonogórsko-Gorzowskim Stefanem Regmuntem.

Warto nadmienić, iż 30 grudnia 2009 r. marszałek Wojewódzka Lubuskiego Marcin Jabłoński i bp S. Regmunt podpisali umowę w sprawie dofinansowania ze środków unijnych w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego projektu „Adaptacja Pałacu Biskupów Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej na cele działalności Instytutu im. bpa Wilhelma Pluty”. Chodzi o willę secesyjną przy ul. 30 Stycznia 1 w Gorzowie. Beneficjentem projektu jest Diecezja Zielonogórsko-Gorzowska, całkowita wartość projektu wynosi 6.100.753,00 zł, a kwota dofinansowania z LRPO – 5.135.346,39 zł⁴⁶. Jak już wspomniano wyżej, miasto Gorzów przyznało 27 maja 2009 r. dotację celową w kwocie 500.000 zł na m.in. konstrukcyjne wzmocnienie posadowienia i wykonanie izolacji przeciwwilgociowej. Po zakończeniu inwestycji ma być tu umiejscowiony Instytut, o którym mowa wyżej w nazwie projektu, propagujący dorobek patrona.

W dniu 19 stycznia 2010 r. prezes Koła Parafialnego Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej przy Parafii Podwyższenia Krzyża św. Tadeusz Horbacz skierował do przewodniczącej Rady Miasta pismo – w imieniu swojej organizacji oraz Stowarzyszenia Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej przez Radę w sprawie „uchwalenia Sługi Bożego ks. Biskupa Wilhelma Pluty Patronem Miasta Gorzowa Wlkp.”⁴⁷ Następnie wnioskodawcy utworzyli społeczny Komitet Ogłoszenia bpa Wilhelma Pluty patronem Miasta Gorzowa Wlkp. i wybrali drogę obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej, a więc zbiórkę minimum 400 podpisów pełnoletnich i na stałe zameldowanych mieszkańców Gorzowa pod projektem uchwały, która następnie wnoszona jest do Rady Miasta. Tę możliwość stworzyła zmiana Statutu Miasta Gorzowa Wlkp. dokonana uchwałą z marca 2008 r.⁴⁸ Komitet 23 lutego 2010 r. skierował do Rady Miasta wnioski w sprawie ogłoszenia W. Pluty patronem, składający się z uzasadnienia zawierającego rys biograficzny i jego zasługi jako rządcy diecezji. Zamyka je następujące sformułowanie – „Poprzez ustanowienie bpa Wilhelma Pluty patronem naszego miasta Gorzów Wlkp. wejdzie w tradycję i znajdzie się w gronie wielu miast polskich i europejskich posiadających patronów. Jego patronat zaowocuje też efektami natury ekonomicznej, bowiem bp Wilhelm Pluta mieszkał w Gorzowie Wlkp., z Nim związanych jest wiele miejsc i wydarzeń historycznych, w katedrze został pochowany, jako miejsce odwiedzin i przyszłych pielgrzymek”⁴⁹.

46 Broszura pt. *Lubuski Regionalny Program Operacyjny: kulturalnie i dla sportu*, stan na 31 maja 2010 r., b. d. i m. wyd., s. 15.

47 Kopia pisma w archiwum autora.

48 P. A. Leszczyński, *Artikulacja interesów społeczeństwa obywatelskiego na forum Rady Miasta Gorzowa Wlkp. V kadencji 2006–2010*, w: *Aktywni obywatele. Już czy jeszcze nie? Doświadczenia polsko-niemieckie w tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego*, red. K. Lisowski, Gorzów Wlkp. 2011, s. 169–171.

49 Kopia wniosku Społecznego Komitetu w archiwum autora, s. 2. Zob. – Bp W. Pluta, *Aby wszyscy byli jedno. Listy pasterskie*, Opole 1985. Tytuł tej publikacji stanowił zarazem motto jego biskupiej posługi i co interesujące tłumaczony na język łaciński, jako „Ut unum sint”, stanowi od 25 maja 1995 r. tytuł najważniejszej encykliki Papieża Jana Pawła II w odniesieniu do zagadnień ekumenicznych – zob. *Encyklika Ut unum sint Ojca Świętego Jana Pawła II o działalności ekumenicznej*, seria: Katolicka Agencja Informacyjna – Dokumenty, Warszawa 1995.

Do 19 marca 2010 r. inicjatorzy zebrali około 2 tys. podpisów pod projektem uchwały⁵⁰. 30 czerwca 2010 r. na sesji Rady Miasta T. Horbach przedłożył listę 5.505 podpisów pod obywatelską inicjatywą uchwałodawczą w sprawie patronatu W. Pluty⁵¹.

W roku 2010 dekretem Benedykta XVI patronem Zielonej Góry został ogłoszony św. Urban, opiekun ogrodników i winiarzy po uprzedniej inicjatywie uchwałodawczej mieszkańców. Następnie tamtejsza Rada Miasta za pośrednictwem diecezji zielonogórsko-gorzowskiej wystąpiła do watykańskiej Kongregacji do Spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów o stosowny dekret. W lutym 2011 r. mieszkaniec Zielonej Góry Marcin Targowicki po wezwaniu tamtejszej Rady Miasta w trybie art. 101 ustawy o samorządzie gminnym do usunięcia skutków naruszenia prawa m.in. w kontekście art. 25 ust. 2 Konstytucji RP, nie doczekawszy się reakcji Rady, postanowił po bezskutecznym upływie terminu, wnieść skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wlkp.⁵²

Sprawy patronatów konfesyjnych gmin są kontrowersyjne. Ówczesny radny Łodzi i zarazem pastor zielonoświątkowy, a od grudnia 2010 r. pierwszy czarnoskóry poseł na Sejm RP – John Abraham Godson w 2008 r. protestował przeciw ustanowieniu św. Faustyny patronką tego miasta⁵³.

Klub Radnych Lewica w Radzie Miasta Gorzowa, zrzeszający radnych SLD, jako jedyny opowiedział się przeciw projektowi uchwały o patronacie biskupa Pluty. Wyjaśniając swoje stanowisko opinii publicznej, lewicowi radni podkreślali wyłącznie argumenty ad rem, natury prawnej, a nie ad personam. Ceniąc życiową drogę Wilhelma Pluty stawiali zarzuty nie jemu, a projektowi aktu prawa miejscowego, iż narusza art. 25 ust. 2 Konstytucji RP, gdyż Rada Miasta jest organem władzy publicznej obowiązany do zachowania bezstronności w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych. Nie należy do zadań Rady Miasta ustanawianie jakichkolwiek patronów, a organ władzy publicznej nie może domniemywać swoich kompetencji, gdyż łamałoby to zasadę legalizmu, czyli działania na podstawie i w granicach prawa. To zaś prowadziłoby do woluntaryzmu działania organu, niweczą-

50 www.gorzow.pl/przystan/aktualnosci/pl/4155/2010_03_19/Biskup_patronem_... (dostęp: 2010-03-19).

51 T. Rusek, *Biskup patronem? Chcą tego tysiące ludzi!*, „Gazeta Lubuska”, 1 VII 2010, s. 3; D. Barański, *PIS i PO: Bp Pluta patronem Gorzowa*, „Gazeta Wyborcza” Zielona Góra – Gorzów Wlkp., 1 VII 2010, s. 1.

52 M. Sałwacka, *Opieka św. Urbana*, „Gazeta Wyborcza” Zielona Góra – Gorzów Wlkp., 6 IX 2010, s. 3; Ł. Zalesiński, *Awantura o świętego od wina*, w: *Rzeczpospolita*, 14 II 2011, s. A9. Sygnatura akt sprawy z wniosku M. Targowickiego to – II Sa/Go 83/11; pierwsza rozprawa odbyła się w WSA w dniu 9 III 2011 r. i dotyczyła kwestii proceduralnych.

53 *Protestant protestuje* – rozmowa z Johnem A. Godsonem, „Fakty i Mity”, nr 12(420), 21 – 27 III 2008, s. 6. Ponadto Wojewoda Dolnośląski, jako organ nadzoru, stwierdził nieważność trzech uchwał dotyczących konfesyjnych patronatów – Rady Miejskiej w Bystrzycy Kłodzkiej z 25 I 2008 r. w sprawie woli ustanowienia św. Floriana patronem miasta Bystrzyca Kłodzka, Rady Miejskiej w Nowogrodzcu z 22 I 2010 r. w sprawie ustanowienia Świętej Jadwigi Śląskiej patronką gminy i miasta Nowogrodzic, Rady Miejskiej w Dusznikach Zdroju z 26 stycznia 2010 r. w sprawie ustanowienia św. Piotra patronem miasta Duszniki Zdrój – informacja Grzegorza Ninarda, zastępcy dyrektora Wydziału Nadzoru i Kontroli Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego dla redaktora Michała Charzyńskiego, kopia w archiwum autora dzięki jego uprzejmości.

cego zasadę demokratycznego państwa prawnego. Nie można narzucać patronów tudzież autorytetów jednego wyznania wszystkim gorzowianom, którzy tworzą, co prawda wspólnotę samorządową *ex lege*, jednakże składającą się z wielu innych wspólnot, np. nierzymskokatolickich związków wyznaniowych. Jeśli – w zgodzie z przyjętą przez Radę Miasta Długoterminową Strategią Zarządzania Marką Gorzowa jednym z haseł ma być „Gorzów – przystań”, to powinna być to przystań dla wszystkich, również niezależnie od światopoglądu, a nie jednostronnie prokatolicko sprofilowana przestrzeń publiczna. Nie jest to protest przeciwko kościołowi, gdyż z inicjatywą patronatu nie występował Kościół hierarchiczny, a dwa stowarzyszenia świeckich katolików, do czego zresztą miały całkowite prawo, gdyż co innego sama inicjatywa, a co innego nadawanie jej wyrazu normatywnego. Z całą pewnością katolików w Gorzowie jest zdecydowanie więcej od 5.505 podpisów pod tą inicjatywą, co świadczy o tym, iż przy wdzięcznej pamięci o biskupie, nie stanowi on dla nich elementu ich Credo tudzież relewantnego składnika religijnej tożsamości. Inicjatywa ta może być również poczytywana za próbę politycznej legitymizacji wśród gorzowian środowisk politycznych PiS oraz PO, jako protektorów wartości chrześcijańskich czy ściślej – katolickich. Ustanowienie patrona miasta według tej propozycji dotyczyło kwestii religijnej i należy do władz kościelnych, także z mocy art. 8 ust. 2 konkordatu między RP a Stolicą Apostolską z 28 lipca 1993 r. – gdyż chodzi o organizowanie kultu publicznego. W tym przypadku istnieje zarzut przekroczenia przez świecki organ swoich uprawnień i wejście na obszar kompetencyjny kościoła rzymskokatolickiego, a jest to sprzeczne z art. 25 ust. 3 konstytucji⁵⁴.

Z końcem października 2010 r., w pośpiechu przed zbliżającym się 12 listopada 2010 r. końcem V kadencji Rady Miasta został skierowany projekt uchwały w sprawie ustanowienia sługi Bożego Biskupa dra Wilhelma Pluty patronem miasta Gorzowa Wlkp. Nie zawierał on ani uzasadnienia, ani opinii prawnej prezydenta, czyli koniecznych elementów legislacyjnych tego typu projektów, przewidywanych m.in. przez Statut Miasta Gorzowa Wlkp. Zawierał za to dyskusyjną ogólną podstawę prawną (art. 18 ust. 1 w związku z art. 6 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym)⁵⁵. W dniu 4 listopada 2010 r. uchwałą nr LXXXIV/1294/2010 Rada Miasta ustanowiła Wilhelma Plutę patronem miasta. Radni SLD (4 osoby) nie byli obecni na tej naprędce zwołanej sesji⁵⁶.

Konfesyjne patronaty to nie jedyne kwestie wywołujące pytanie o zgodność tych praktyk z art. 25 ust. 2 konstytucji. Niejednokrotnie dochodzi też do przyznawania przez jednostki samorządu terytorialnego dotacji dla parafii rzymskokatolickich np.

54 Zob. R. Ochwat, *SLD nie zgłasza za patronatem biskupa*, „Gazeta Lubuska” z 29. X 2010, s. 3.

55 Projekt uchwały Rady Miasta Gorzowa Wlkp. – druk 1333 – archiwum autora.

56 „Monitor Miasta Gorzowa Wlkp.”, nr 8 (198) /2010, poz. 2135, s. 20; J. Cieśla, *Biskup patronem Gorzowa*, „Gorzowskie Wiadomości Samorządowe”, nr 12(147), grudzień 2010, s. 18-19 – tutaj też „Oświadczenie Klubu Radnych Lewica”. W numerze 11 (146) z listopada 2010 „Gorzowskich Wiadomości Samorządowych” na s. 6 zostało opublikowane „Oświadczenie w sprawie patrona Gorzowa Wlkp.” podpisane przez dziewięć Kościołów chrześcijańskich, w tym sześć z Oddziału Gorzowskiego PRE i trzy spoza tej struktury (Kościół Adwentystów Dnia Siódmego, Kościół Boży w Chrystusie i Kościół Zielonoświątkowy). To najliczniejszy jak dotąd w historii Gorzowa wspólny apel tylu kościołów nierzymskokatolickich w ważnej sprawie publicznej, ale także dotyczącej ich tożsamości

na budowę ołtarzy w sytuacji, gdy obiekty kościelne nie są wpisane do rejestru zabytków. Tylko jeśli jest to obiekt wpisany do rejestru zabytków, istnieje taka możliwość, a podstawę po temu dają: art. 3 pkt. 1, art. 9 ust. 1, art. 18, art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a ponadto § 11 rozporządzenia ministra kultury z 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, a także art. 7 oraz art. 7 ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym⁵⁷.

W kontekście prac nad ustawą o bezpośrednim wyborze wójtów, burmistrzów i prezydentów prof. Wiesław Kozub-Ciembroniewicz w swojej opinii o tym projekcie sporządzonej dla Biura Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu RP w dniu 5 kwietnia 2002 r., zaakcentował kwestię roty ślubowania składanego przez obejmującego urząd wójta/burmistrza/prezydenta. Poddał w wątpliwość kwestię uzupełnienia roty ślubowania zwrotem „Tak mi dopomóż Bóg”, gdyż prowadzi to do publicznego wyznania wiary, a stanowi deklarację o charakterze światopoglądowym, choć oczywiście osoba zainteresowana ma swobodę wyboru w tym zakresie, gdyż nie jest to obligatoryjne. Publiczne wyznanie wiary składane dla celów prawno-politycznych nie jest właściwe ze względu na „ponadpolityczny” wymiar religii. Ponadto publiczne wyznanie wiary może być „powierzchowne i płytkie”, uczynione tylko ze względów koniunkturalnych. Może to również implikować próbę oceny sprawującego funkcję organu wykonawczego gminy ze względu na stosunek jej/jego do religii⁵⁸. To szczególnie znamienita uwaga w odniesieniu do uwarunkowań lokalnych, do mikroskali relacji Państwo-Kościół: Wójt-Pleban, względnie Ratusz-Katedra. Otóż jak zauważył w 2002 r. dyrektor Biura Związku Miast Polskich Andrzej Porawski – „Jeden z ważnych polityków użył kiedyś kolokwialnego określenia, za które został potem skrytykowany, choć dość trafnie oddawało ono charakter tych ustaleń, których efektem jest wybór wójta, burmistrza i prezydenta miasta. Otóż ów polityk stwierdził, że czasami wybór dokonywany zostaje w knajpie lub na plebanii, oczywiście w stwierdzeniu tym jest pewna przesada, jednak oddaje ono istotę całej sprawy”⁵⁹.

Na gruncie lokalnym występuje mnóstwo sytuacji naruszających konstytucyjne pryncypium neutralności światopoglądowej państwa, a przecież także i władze samorządowe (a nie tylko rządowe) obowiązane są przestrzegać konstytucji i innych aktów prawnych powszechnie obowiązującego prawa⁶⁰. Najczęściej chodzi o święce-

57 M. Chmielewska, *Dotacje na remont kapliczki*, „Wspólnota” nr 7 (909), 14 II 2009, s. 41; M. Chmielewska (oprac.), *Remont kościoła przez gminę*, „Wspólnota”, nr 21(975), 22 V 2010, s. 42; zob. sprawę dotacji uchwalonej przez Radę Powiatu Świebodzińskiego na budowę ołtarza w Kościele Miłosierdzia Bożego w Świebodzinie – M. Iwanowski, *Ołtarz uświęca środki*, „Gazeta Lubuska” 24-25 XI 2001, s. 14-15.

58 W. Kozub-Ciembroniewicz, *Opinia projektu ustawy „O bezpośrednim wyborze wójta gminy, burmistrza i prezydenta miasta”*, opinia zlecona – Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu; Kraków, 5 kwietnia 2002 r., s. 5-6; kopia w archiwum autora.

59 *Konferencja „Ustawa o bezpośrednim wyborze wójta gminy, burmistrza i prezydenta miasta”*; Warszawa, 10 kwietnia 2002 r., wypowiedź A. Porawskiego s. 21-22.

60 P. Winczorek, *Co z bezstronnością religijną*, w: *Rzeczpospolita*, 16 VIII 2010, s. A12; na temat lokalnego wymiaru relacji między sacrum a profanum zob. A. Draguła, *Ocalić Boga. Szkice z teologii sekularyzacji*, Warszawa 2010, s. 109-110.

nie np. nowo wybudowanych dróg, szkół i innych budynków użyteczności publicznej, sprzętu dla jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych i nie ma znaczenia, czy owe uroczystości dokonywane są tylko przez duchownego rzymskokatolickiego, czy też, jak np. na terenie Śląska Cieszyńskiego mają wymiar dwuwyznaniowy, ekumeniczny. Dotyczy to też udziału władz samorządowych w uroczystościach religijnych, tak jak w dniu 21 listopada 2010 r. w Świebodzinie z okazji poświęcenia pomnika Chrystusa Króla⁶¹. Istotne problemy dotyczą też wywierania presji na nauczycieli, aby ci wraz z uczniami uczestniczyli w rekolekcjach albo co najmniej doprowadzali ich do kościoła i stąd z powrotem odprowadzali do szkoły⁶². W mikroskali dochodzić może do dyskryminacji mniejszościowych wspólnot religijnych. Taka sytuacja miała miejsce np. w Koszalinie w 2009 r., gdy kościoły: prawosławny, ewangelicko-anglikański, ewangelicko-metodystyczny i polskokatolicki (zrzeszone w tamtejszym Oddziale PRE) zostały pominięte przy organizacji publicznego przedsięwzięcia dla młodzieży – XIV Festiwalu Młodzieży Euroregionu Pomerania Koszalin 2009, w dniach 18-20 września 2009 r. Nie zostały nawet zaproszone do wzięcia udziału w nabożeństwie ekumenicznym w Katedrze⁶³.

Kwestią, która była przedmiotem wymiany korespondencji między sekretarzem gorzowskiej organizacji miejskiej Racji Polskiej Lewicy Czesławą Król a zastępcą Prezydenta Miasta Gorzowa Wlkp. Urszulą Stolarską, było w 2008 roku zewnętrzne oświetlenie (iluminacja) budynku katedry. Cz. Król w piśmie do prezydenta miasta z 23 lutego 2008 r. wyraziła sprzeciw wobec zewnętrznej iluminacji Katedry finansowanej z funduszy miasta. Na pismo to odpowiedziała wiceprezydent U. Stolarska (znak WGK. XVI – 7044 1/20/300/08), argumentując, że chodzi o wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych obiektu, który jest najstarszym zabytkiem miasta nie tylko o wymiarze sakralnym, ale historycznym. Z racji centralnego usytuowania jest elementem promocji Gorzowa, jego wizytówką⁶⁴. Władze Gorzowa ponoszą opłaty związane z poborem energii z tytułu zewnętrznej iluminacji. Na podstawie ustawy z 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne – w związku z ustawą o samorządzie gminnym do zadań własnych gminy należy – finansowanie oświetlenia ulic, placów publicznych znajdujących się na jej obszarze. Obie cytowane wyżej ustawy nie dają bezpośredniego tytułu do ponoszenia przez miasto opłat związanych z eksploatacją urządzeń energetycznych będących własnością innych niż miasto podmiotów. Jednakże na podstawie delegacji zawartej w ustawie o ochronie zabytków

61 Głowa pomnika ma 4, 6 m wysokości i waży bez korony 3 tony, korona waży 800 kg, tors składa się z 10 elementów o wysokości 240 cm, waży ok. 440 ton, ramiona mają rozpiętość 26 m i składają się z 2 pięter torsu oraz 10 elementów ramion, razem ważą 25,1 ton. Jedna dłoń ma 3, 5 m długości i waży 600 kg. Całkowity ciężar pomnika to ok. 470 ton. Figura bez korony i podstawy ma 33 m, tyle ile liczba lat ziemskiego życia Jezusa. Wysokość korony ma 3 m, tyle ile liczba lat publicznego nauczania Chrystusa – na podstawie – EGJ *Poświęcenie pomnika Chrystusa Króla*, „Region – lubuskie pismo samorządowe”, nr 6/2010, s. 11; zob. też (paw) *Rio de Świebodzineiro*, „Gazeta Lubuska” z 9 XI 2010, s. 2.

62 A. Drzewiecka, *Niewierzący belfer na progu katedry*, „Gazeta Wyborcza” – Gorzów Wlkp. z 15 XII 2010, s. 4.

63 List Oddziału Koszalińskiego Polskiej Rady Ekumenicznej do władz miasta i pozostałych organizatorów Festiwalu z 25 IX 2009 r., kopia w archiwum autora.

64 Kopia pism w archiwum autora.

Rada Miasta Gorzowa Wlkp. podjęła uchwałę określającą formy i zasady udzielania dotacji z budżetu miejskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach. W myśl ustawy prace restauratorskie to działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku. Dysponentem środków na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami w ramach budżetu Gorzowa jest Miejski Konserwator Zabytków, a koszt podświetlenia katedry za 2008 rok został oszacowany na 22.000 zł⁶⁵.

W aktach prawa miejscowego, jakimi są uchwały Rady Miasta Gorzowa, corocznie w uchwałach w sprawie określenia zasad ustalania, poboru i terminu płatności oraz wysokości stawek opłaty targowej na terenie miasta (uchwalanej na podstawie trzech delegacji ustawowych) znajduje się zwolnienie przedmiotowe od tej opłaty a dotyczące m.in. działalności handlowej prowadzonej podczas imprez o charakterze charytatywnym i religijnym.

Wiele kontrowersji może wzbudzać faktyczna droga do wejścia na teren działki, liczona w przypadku sprzedaży alkoholu przez podmioty gospodarcze, odbywającej się w pobliżu kościołów czy kaplic. Na podstawie delegacji zawartej w art. 12 ust. 2 ustawy z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi gminy mają prawo określania minimalnych odległości przy lokalizacji punktów sprzedaży napojów alkoholowych m.in. od obiektów kultu religijnego. Zezwolenia na taką sprzedaż udziela prezydent Gorzowa, po uprzednim pozytywnym zaopiniowaniu wniosku podmiotu przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – w myśl uchwały Rady Miasta nr XI/120/2003 z 21 maja 2003 r. z późniejszymi zmianami – w sprawie ustalenia liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz określenia zasad usytuowania miejsc sprzedaży tych napojów. Placówka gastronomiczna nie powinna być usytuowana bliżej niż 50 m od szkół, kościołów, kaplic, czynnych cmentarzy i miejsc masowych zgromadzeń – w myśl przywołanej wyżej uchwały⁶⁶.

W dniu 16 maja 2007 r. Rada Miasta podjęła uchwałę nr X/157/2007 o nadaniu honorowego obywatelstwa Miasta Gorzowa Wlkp. ks. Prałatowi Witoldowi Andrzejewskiemu⁶⁷. Dnia 18 stycznia 2008 r. podjęto uchwałę nr XXVII/396/2008 w sprawie nadania honorowego obywatelstwa Miasta Gorzowa Wlkp. ks. Biskupowi-Ordynariuszowi diecezji zielonogórsko-gorzowskiej Adamowi Dyczkowskiemu⁶⁸.

W V kadencji samorządu terytorialnego w Gorzowie ukonstytuował się Zbór Chrześcijańskiej Społeczności „Żywy Zdrój”, będący filią związku wyznaniowego – Chrześcijańskiego Zboru „Społeczność Wywołanych” z siedzibą w Opolu. W sierpniu 2008 r. zmarła wieloletnia prezes Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej w

65 Informacja dotycząca możliwości finansowania przez Miasto iluminacji Kościoła Katedralnego - dla Prezydenta Miasta Gorzowa Wlkp., znak WGK.XVI – 7044 – 1/21/08 z dnia 1 IV 2008 r., sporządzona przez radcę prawnego Piotra Mielcarka, kopia przekazana radnym V kadencji członkom Komisji Gospodarki i Rozwoju; zob. także – J. Bujny, *Finansowanie oświetlenia zewnętrznego obiektów sakralnych*, „Wspólnota”, nr 21 (9750), 22 V 2010, s. 22-23.

66 Zob. wyrok NSA z 8 I 2008 r., sygn. akt II GSK 286/07, w: CASUS, nr 47, wiosna 2008, s. 1-3 (dział: Pytania i wątpliwości prawne).

67 „Monitor Miasta Gorzowa Wlkp.,” nr 6 (162) /2007, poz. 1017, s. 17.

68 „Monitor Miasta Gorzowa Wlkp.,” nr 2 (172) /2008, poz. 1277, s. 9.

Gorzowie Wlkp. Rozalia Aleksandrowicz. Oprócz niej, kobietą – prezesem gminy mużułmańskiej jest Halina Szahidewicz w Białymstoku. W dniu 17 września 2008 r. w trybie ugody przed Komisją Regulacyjną do Spraw Gmin Wyznaniowych Żydowskich zakończyła się sprawa gorzowskiego cmentarza żydowskiego. Prawo własności cmentarza miasto Gorzów Wlkp. przeniosło nieodpłatnie na rzecz Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich, a protokół zdawczo-odbiorczy został podpisany 2 grudnia 2008 roku⁶⁹.

Stosunki Państwo – Kościół to nie tylko wymiar centralny, stołeczny, lecz także regionalny. Także i w nim dochodzi do zjawisk konfliktowych, jednakże to tutaj w największej mierze ma miejsce współpraca w oparciu o konstytucyjne pryncypia współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego. Sfery kooperacji dotyczą działalności charytatywno-opiekuńczej, oświatowo-wychowawczej, kulturalnej, przeciwdziałania patologiom społecznym, wykluczeniu społecznemu, renowacji obiektów zabytkowych, z których wiele to obiekty sakralne. Jak ukazano na przykładzie Gorzowa Wlkp., wiele spraw we wzajemnych relacjach dotyczy gospodarowania nieruchomościami, czyli sprzedaży ich z bonifikatami, co szczególnie w dobie kryzysu finansów publicznych (w tym jednostek samorządu terytorialnego) może budzić uzasadnione wątpliwości. Przedstawiono obszary sporów prawnych, które wiążą się z coraz częstszymi inicjatywami jednostronnego wyznaniowo profilowania gmin, drogą ustanawiania religijnych patronów, co jest sprzeczne z konstytucyjnym wymogiem bezstronności władz publicznych i nie jest zadaniem publicznym gminy, powiatu czy samorządu województwa. Dostrzegalnym problemem w Gorzowie dla mniejszościowych związków wyznaniowych jest brak adekwatnych do potrzeb działalności kultu religijnego lokalów użytkowych będących w zasobie miasta. To uniemożliwia również ich szeroką działalność na rzecz osób potrzebujących w samym mieście. Z kolei brak środków finansowych uniemożliwia zakup nieruchomości pod budowę świątyń.

69 Więcej – P. A. Leszczyński, *Regulacja majątkowa w odniesieniu do mienia żydowskiego w północnej części województwa lubuskiego*, „*Studia z Prawa Wyznaniowego*”, t. 12/2009, s. 121-148.